

GRAFOLOGIJA V SOCIALNEM DELU

Bojan Regvar

Težko bi začel z razmišljanjem o grafologiji v socialnem delu, ne da bi to razmišljanje postavil v realen današnji okvir, v katerem se nahaja socialno delo v širšem smislu.

Vsi vemo, kako ekonomsko in socialno zaostajamo za razvitimi državami, potrebno pa je poudariti, da so oziroma postajajo del tega zaostajanja tudi možnosti za nudenje socialnovarstvenih pomoči, kar vsaj načelno nakazuje tudi krizo samega socialnega dela. Splošno se lahko ugotovi, da v današnjem času nastopa na področju socialnega dela veliko zaviralnih in omejevalnih dejavnikov, ki so ponekod začeli ovirati tudi vsakdanje strokovno delo, kaj šele možnosti, ki še niso vpeljane in uveljavljene v strokovnem delu. To velja prav posebno za današnji čas, ko se sredstva za socialno varstvene pomoči krčijo, omejuje se zaposlovanje v negospodarstvu, kar seveda vpliva tudi na zaposlovanje v socialnem delu nasploh. Po drugi strani pa se soočamo z upadanjem življenjskega standarda, kar vpliva na povečanje potreb po storitvah v okviru socialnega dela. Za nameček pa naloge, ki jih opravljajo socialni delavci, časovno podaljšuje, če že ne ovira "zapleten" upravni postopek, zaradi česar se kopiči delo skoraj pri vsakem socialnem delavcu ne glede na področje njegovega delovanja. Socialni delavec je čedalje bolj delovno obremenjen, zaradi že znanega zaostajanja v osebni dohodku pa morda tudi nezadovoljen. V zadnjem času pa se poleg tega socialni delavci čutijo nezadostno izobražene, saj naša republika še nima urejenega visokošolskega študija za izobraževanje socialnih delavcev.

Z vsem tem mojim opisovanjem problematike in opisovanjem sedanje situacije hočem samo nakazati neustreznost, a možno perspektivo strokovnega dela, to je pomanjkanje časa za poglobljeno strokovno delo, povečano nezadovoljstvo tako socialnih delavcev kot tudi uporabnikov storitev. Ponekod je že sedaj strokovno delo skorajda prepuščeno dobri volji in razpoloženju socialnih delavcev, kar pa lahko zaradi vseh mogočih razlogov pride v splošno stanje.

Socialni delavci si zato pomagajo vedno bolj v okviru strokovnih svetov, društev socialnih delavcev, aktivov socialnih delavcev, strokovnih seminarjev ipd., nove možnosti pa se še odpirajo, kar je vsekakor znak želje po napredku. Ne glede na trenutno situacijo pa je jasno, da strokovno delo zahteva svojo kvaliteto, ki jo bo treba vsaj zadržati na sedanjem nivoju in ne nazadje v perspektivi

celo povečati. Za napredek socialnega dela kot stroke bodo vsekakor potrebni izboljšani pogoji za socialno delo v širšem smislu in nove metode dela, ki bi kot pripomočki omogočali večjo zanesljivost in kvaliteto. Od teh novih metod pa je ena vsekakor tudi grafologija.

Namen mojega članka je predstaviti grafologijo kot kvalitativno dopolnilo socialnega dela, kot pripomoček socialnega delavca. Ta pripomoček je uporaben sicer na mnogih področjih, v tem članku pa se bom omejil predvsem na možnosti uporabe prav pri delu socialnega delavca na Centru za socialno delo.

Kaj je grafologija

S tem vprašanjem se srečuje prenekateri strokovnjak na področju dela z ljudmi, saj pri nas predavanj s področja grafologije ni v okviru šolskih programov in tudi prav dosti literature ne obstaja v celotnem jugoslovanskem prostoru.

Pomanjkanje literature in znanja je pravzaprav velika ovira za napredek te znanosti, tako glede uporabe kot tudi splošnega poznavanja. Tu kot opombo navajam, da obstaja veliko tuje literature in da so strokovna vprašanja na področju grafologije že toliko dorečena, da se grafologija že dalj časa uporablja kot znanstven in predvsem koristen pripomoček.

Grafologijo lahko definiramo kot znanost o spoznavanju osebnih značilnosti človeka na podlagi primernega rokopisa.

Rokopis človeka se v grafologiji razume kot psihofizični izraz človeka, preko katerega se po obratni poti, torej od rokopisa kot psihofizičnega izraza spoznava človekove osebne značilnosti in temeljne naravnave teh osebnih značilnosti. Definicija grafologije, ki sem jo navedel, je jedro cele znanosti, ki jo je v kratkem članku nemogoče zajeti.

Tu lahko poudarim, da so tehnike grafološkega spoznavanja osebnih značilnosti ugotovljene in preverjene ter da se grafologija kot vsaka znanost še vedno razvija. Metod in tehnik ocenjevanja rokopisa zaradi obširnosti ne bom opisoval, omejil se bom bolj na same možnosti in namen grafologije.

Kaj je namen grafologije

Namen grafologije je vsekakor podan že v osnovni definiciji grafologije - namenjena je spoznavanju človekovih osebnih značilnosti. Ob tem se vam je verjetno pojavil pomislek, ki opominja na to, da se spoznavanja osebnih značilnosti učí vsak socialni delavec v procesu svojega

šolanja, vsekakor pa socialni delavec poseduje tudi mnogo izkušenj iz samega dela, izkušenj, ki ravno tako veliko pomenijo. To vsekakor zagotovo drži, v praksi pa se kljub znanju in izkušnjam pojavljajo problemi, ki so ozko povezani z ocenjevanjem osebnih značilnosti človeka - stranke.

Za potrebe strokovnega dela ugotavlja socialni delavec osebne značilnosti stranke v individualnem razgovoru s stranko, po potrebi pa si pomaga s poročili drugih strokovnjakov ali strokovnih služb, ki so stranko morebiti že obravnavale, pomaga si z mnenjem širšega strokovnega tima, različnimi anamnestičnimi podatki, mnenjem psihologa ipd. Spoznavanje osebnih značilnosti stranke tako temelji na dobljenih podatkih in, kar je še bolj pomembno, na občutku, ki se je socialnemu delavcu porodil v razgovoru s stranko. Občutki socialnega delavca so v razgovoru sicer vodeni, kontrolirani, toda pomemben del razgovora le predstavljajo.

Zaradi manipulativnosti strank in torej zaradi morebitnega potvarjanja informacij vseh vrst lahko pride do napačnih zaključkov tudi v smislu spoznavanja osebnih značilnosti. Z manipulativnostjo strank se socialni delavec srečuje pogosto, motivov za manipulativnost pa je zelo veliko in jih tu nima pomena opisovati.

Problem svoje vrste predstavlja tudi stres, ki obremenuje stranke zaradi izredne življenjske situacije, v kateri so se morda znašle, "odvisne" od socialnega delavca, ali pa izvira stres iz samega strahu pred institucionalno obravnavo. Vsi ti elementi lahko moteče vplivajo na pravilno predstavo socialnega delavca o stranki, še posebej, če so stiki s stranko redki, če je pomembnost socialnega dela poudarjena, socialni delavec pa po drugi strani zelo obremenjen z delom. Vse naštete stvari lahko privedejo do napak, trditve, ki pa sem jih omenil, pa ravno tako poznamo iz vsakodnevnega delovanja.

Objektivnemu in nepristranskemu spoznavanju človeka pa lahko pripomore grafologija, ki kot način dela ni obremenjena z medosebnimi odnosi s stranko, vsebino razgovora (pisave), motivi stranke, motivi in možnostmi socialnega delavca ipd.

Z grafologijo se tako predstavi osebne značilnosti nepristransko in neposredno, kar je velika prednost, ki lahko kot pripomoček zelo koristi socialnemu delavcu.

Kakšne so možnosti grafologije

Možnosti grafologije so vsekakor v kvalitativnem spoznavanju človeka in njegovih značilnosti. S pomočjo grafo-

logije spoznavamo človeka v smislu treh okvirnih ravni razvoja osebnosti, ki so opredeljene kot ločene le zaradi nazornosti.

Prvi je intelektualni nivo, ki zajema sposobnosti človeka, inteligenco, hitrost mišljenja, ustvarjalnost, originalnost, samoniklost ipd. Drugi je karakterni nivo, ki pisca rokopisa predstavi v okviru splošnih karakternih značilnosti, kar zajema hkrati še temperament, življenjsko neposrednost, sposobnost prilagajanja ipd.

Tretji nivo predstavlja socialni nivo človeka, ki zajema socialne-intimne značilnosti čustvenih naravnjav, kvaliteto čustev, naglašenost libida ipd.

Značilnosti oziroma možnosti spoznavanja človeka, ki jih tu navajam, so ločene načelno po globini spoznavanja osebnih značilnosti. V osnovi je spoznavanje človeka s pomočjo grafologije celostno, kar pomeni, da je možno spoznati z grafologijo veliko večino človekovih osebnih značilnosti. Možnosti grafologije obsegajo še nekatera področja, ki pa kot pripomoček socialnemu delavcu ne bodo prišla v poštev.

Kakšna je analiza rokopisa

Grafološka analiza je opisna in opisuje pisalne značilnosti v povezavi z osebnimi značilnostmi človeka.

Kvaliteta grafološke analize je odvisna od primernosti rokopisa, ki je omenjen kot pogoj že v sami definiciji grafologije, po količini pa obsega tudi nekaj strani tipkopisa, v katerem so navedene in opisane vse značilnosti, katere je mogoče ugotoviti z grafološkim znanjem. Grafološka analiza predstavlja osebnost pisca s strani, ki je morda ne poznamo dovolj popolno, v smeri ugotovitev grafološke analize pa lahko dobimo tudi oporne točke, na podlagi katerih lahko zaradi specifičnosti dela usmerimo pozornost pri spoznavanju stranke. Vsekakor je analiza kot taka mišljena in izdelana kot pripomoček, ne pa kot primarno sredstvo pri delu socialnega delavca.

Kakšne so prednosti grafologije

Prednost grafologije je v nepristranskosti, neobremenjenosti z motivi stranke ali možnostmi socialnega delavca, ne zahteva pa tudi kakšnih posebnih priprav, kot kakšen dignostičen razgovor ali razna ostala testiranja.

Da lahko opravimo grafološko analizo, moramo imeti le

ustrezen rokopis in strokovnjaka, ki jo bo opravil. Razlika v razdalji med stranko in socialnim delavcem tako niso več ovira za spoznavanje, niti ostale stranske stvari, ki so ob razgovorih s strankami važne. Grafološka ocenitev je življenjska, neposredna ter ugotavlja osebne značilnosti neodvisno od vsebine rokopisa. Vsebina rokopisa v grafologiji ni pomembna v tem smislu, kot je pomembna v razgovoru, poudarek je torej na pisalnih značilnostih, vse ostalo je stranskega pomena. Za rokopis je važno, da obsega vsaj eno stran po možnosti na brezčrtnem papirju, za izdelavo analize pa so potrebni tudi osnovni podatki o piscu, to je podatki o spolu, starosti in izobrazbi.

Morda ste ob tem pomislili na možnosti različnih testiranj, ki jih psihologi centrov za socialno delo opravljajo, da bi dopolnili podatke. Vsekakor bi se to dalo primerjati z grafološko analizo oziroma z grafologijo nasploh, opomniti pa moram, da je med obema področjema kar veliko razlik.

Ob testiranjih s klasičnimi testi nastajajo pogosto težave, ljudje jih niso vajeni, testiranja odrasli tudi odklanjajo, problem ocenitve pa še vedno obstaja.

Vsekakor pravica do odklonitve obstaja tudi pri grafološkem analiziranju pisave. To predpisuje tudi zakon, ki samo v okviru privolitve na analiziranje omogoča tvorno uporabo in izvajanje grafologije v praksi nasploh. Običajno ni težko pridobiti stranke, da pristane na analizo, vsaj ne izrazito težko, stranki namen analize tudi celovito predstavimo.

Ob prednostih grafologije pa je potrebno omeniti tudi slabosti oziroma negativne strani. Ni vsak rokopis primeren za analizo. Stranka ga je lahko popravila ali potvorila, tako da je nevarnost, da nas tak rokopis pri oceni zavede. Grafologiji se očita tudi načelna splošnost, nekonkretnost, vendar ti očitki že izginevajo, saj se grafologija razvija, z naraščanjem splošnega poznavanja grafologije pa se tudi usklajujejo realna pričakovanja z možnostmi grafologije.

Grafologija se še razvija. Sodoben trend razvoja grafologije gre v psihodiagnostični smeri, kar tako grafologijo še bolj privede v območje uporabe prav na centrih za socialno delo in ostalih ustanovah, kjer je delovanje strokovnjaka usmerjeno predvsem na človeka.

Na katerih področjih v centru za socialno delo bi se grafologija lahko uporabila

Grafologijo bi predvsem lahko uporabili na področju

dela z družino v širšem smislu.

Prva možnost s tega področja je odločitev socialnega delavca o oddaji otroka v posvojitev oziroma s tem v zvezi izbor primernih posvojiteljev. Jasno je namreč, da imajo napake ob izboru posvojiteljev neprijetne posledice. Pri izboru posvojiteljev je torej potrebna popolnost, kvaliteta, zanesljivost odločanja. Pri izboru posvojiteljev pa ravno tako nastajajo nedorečenosti, kljub sodelovanju številnih strokovnjakov. Običajno so posvojitelji, ki se prijavijo za posvajanje otroka urejeni ljudje, ki še niso imeli opraviti s socialnimi delavci. Pogosto si zelo želijo otroka v posvojitev. Ravno iz te prekomerne želje po posvojitvi pa nastajajo problemi za realno ocenitev posvojiteljev kot primernih osebnosti. Na tem področju bi se lahko uprabila grafologija kot koristen pripomoček, ki bi bil izvajan kot dopolnilo že sicer ustaljenemu strokovnemu postopku oddajanja otrok posvojiteljem oziroma izbora posvojiteljev.

Podobni problemi nastajajo tudi pri izboru rejnice oziroma rejniške družine. Pomembnost izbora primerne osebe, kateremu se zaupa otrok, je zelo velika. Na področju rejništva sicer nastajajo ovire, ki s strokovnim izborom nimajo dosti skupnega, izbor pa vsekakor ovirajo. S temi ovirami mislim predvsem na slab interes po izvajanju rejništva, slabo nagrajevanje rejnic ter iz tega izhajajoče pomanjkanje rejnic, kar zmanjšuje možnost izbora.

Podoben problem ocenitve in izbora primerne osebe je tudi na področju skrbništva, pri izboru prostovoljnega socialnega delavca ali kakšne druge osebe, ki ji je naložena odgovorna obveznost - spremljanje, skrb in pomoč sočloveku ne glede na to, ali gre v posameznem primeru za pomoč mladoletniku, obsojencu ali kakšni drugi kategoriji.

Možnosti uporabe grafologije so tudi v posameznih ločitvenih postopkih oziroma predodeljevanju otrok staršem. Gre za zelo zahteven in odgovoren proces odločanja in delovanja socialnega delavca, saj je prav pogosto njegovo mnenje v obliki poročila sodišču zelo upoštevano tudi pri samem delu sodišča. Tu ravno tako lahko nastopi grafologija kot pripomoček, vsekakor pa ne kot glavno merilo za presojanje in odločitev socialnega delavca. Grafologija predstavlja samo osebne značilnosti ljudi, nikakor pa ne kompleksne situacije, zaradi katere se zakonca ločujeta. Zaradi tega samo z grafologijo ni mogoče določiti primernosti za predodelitev otroka, lahko pa je v tem kontekstu velik pripomoček, saj predstavi oba roditelja kot osebnosti.

Nekaj možnosti je tudi v zakonskem svetovanju, vendar samo takrat, kadar je treba oceniti osebnost. Z grafologijo namreč ni mogoče napovedovati uspešnih in neuspešnih zakonov

oziroma z grafologijo napovedovanje v kakršnemkoli smislu ni mogoče. Na delovanje in vedenje ljudi v perspektivi vpliva toliko zunanjih faktorjev, za katere je logično, da v pisavi niso razvidni. Možnosti na področju zakonskega svetovanja so sicer majhne, saj je trdna odločitev o sklenitvi zakonske zveze sklenjena že pred prihodom po potrdilo, ki ga je potrebno priložiti na matični urad. Svetovanje se tako izvaja zelo redko, potrdilo pa se običajno izda takoj, tudi če gre za sklenitev zakonske zveze mladoletne osebe. Na tem področju bo morda grafologija pridobila na pomenu šele v perspektivi in predvidoma v zelo redkih primerih.

Morda bi se nekaj možnosti našlo tudi pri delu z alkoholiki. Na tem področju so vsekakor najmanjše možnosti. Socialni delavec-terapevt v klubu zdravljenih alkoholikov ima s presojanjem človeka toliko izkušenj, da tega praviloma ne bo potreboval. Vsekakor to omenjam zaradi težav, ki nastajajo ob začetnem zdravljenju. V začetku so namreč obrambni mehanizmi alkoholika in pogosto tudi partnerja tako močni, da je osebne značilnosti v osnovi težko razpoznavni. Morda bi grafologija samo v tem kontekstu lahko koristila, kaj več pa skorajda ne, toda tudi to bi lahko kot začetni moment spoznavanja alkoholika, predvsem pa partnerja, koristilo socialnemu delavcu na področju dela z alkoholiki. Poleg tega pa nastaja pri rokopisih alkoholikov tudi težava (morebiten tremor), ki ovira celovito analiziranje, tako da so možnosti analiziranja rokopisa alkoholika zmanjšane, kar pa ne velja za alkoholno neodvisnega partnerja, katerega je še posebno potrebno na začetku terapije spoznati, spodbujati, usmerjati ipd.

Možnosti grafologije so opisane samo okvirno. Vsekakor še obstajajo področja, kjer ocenitve osebnosti stranke vplivajo na samo delo in v tem kontekstu je potrebno iskati tudi še druge možnosti dopolnjevanja socialnega dela z grafologijo.

Je pri nas že možno uporabljati grafologijo

Vsekakor velja, da možnost uporabe grafologije pri nas že obstaja. Prvo obratovalnico z dejavnostjo opravljanja grafoloških storitev je potrdila Zveza obrtnih združenj SRS na podlagi mnenja Komiteja za zdravstveno in socialno varstvo, Komiteja za industrijo in gradbeništvo in Gospodarske zbornice Slovenije.

Sami stroški uporabe grafologije kot strokovnega pripomočka pa ravno tako niso ovira, saj niso veliki. Za nekatere storitve že dalj časa velja, da so celo brezplačne (npr. storitev v namen izbora posvojiteljev), za ostale storitve (popusti so tudi za izbor rejniške družine) pa cene

niso previsoke in se spreminjajo glede na gibanje inflacije.

Sklepna misel

Grafologija pri nas vsekakor še le razvija svojo vrednost in uporabo in še to precej neorganizirano in počasi, zaenkrat še v glavnem brez pravega spoznanja o potrebi po grafologiji oziroma brez spoznanja o kvaliteti, ki jo je z grafologijo mogoče doseči.

Vsekakor bo zaradi potrebe po kvaliteti treba misliti tudi na to področje. Morda se bo moralo na tem področju v perspektivi odpreti kako delovno mesto z opisom del in nalog grafološkega dela. Z odprtjem delovnega mesta ali celo več, bi sedanje skrbi po stroških tudi odpadle, saj bi v sedanjem času samo en grafolog pokrival s svojim delom več občin oziroma centrov za socialno delo.

Perspektiva, ki se kaže, je še dokaj daleč. Na uresničevanje te perspektive pa bo vplivalo več dejavnikov, od katerih bo morala prevladati kvaliteta, učinkovitost in težnja po napredku. Kvalitetno in učinkovito delo je prednostna naloga naših družbenih usmeritev, kar vsekakor zajema tudi socialno delo v širšem smislu.

Da bi napredovali, si je vsekakor treba prizadevati tudi tako, da iščemo in potrjujemo nove metode. Seveda je potrjevanje novih metod odvisno v večji meri od izboljšanja pogojev za delovanje na področju socialnega dela v celoti.

Uporabi grafologije se bomo v osnovi izognili skorajda samo namerno in nikakor ne po naključju. Vsi vemo, kako gre mimo Jugoslavije veliko novih izumov, novih metod dela in gospodarskih trendov v širšem smislu. Stihija, ki vlada na tem področju iskanja novih metod, je sicer zaenkrat samo realnost sedanjega trenutka, v katerem se vsi utapljamo, toda namesto ugotavljanja te realnosti bi morala prevladati že ostra kritika in delo. Morda je na ta način izgubljenega že nekaj, toda v smislu perspektive bo morala grafologija zavzeti svoje mesto, kakršnega ji pač bomo priznali mi, ne pa trenutek stihije, v katerem se nahajamo. Kvalitetno delo bo namreč v nejasni perspektivi potrebno vsaj zadržati, če že ne povečati, kako pa bo to uspelo opraviti ob povečanem obsegu dela, slabšanju pogojev za delo, pa je zaenkrat še uganika, v kateri je grafologija samo majhen del, toda vsekakor pomemben.

Nekvalitetno oziroma napačno opravljena naloga socialnega delavca se vsekakor zelo negativno obrestuje, tako v neopravljeni nalogi, storjeni škodi, nezadovoljstvu stranke, delu pritožbenega organa, ter izgubljenih sredstvih, ki so

bili namenjeni s strani družbene skupnosti za naloge, ki pa niso bile opravljene. V kolikor vzamemo v razmislek primerjavo možnih koristi z morebitno škodo, investicija v grafologijo ob pozitivnih učinkih, ki bi se dali tako strokovno kot tudi materialno ovrednotiti izgublja svoj parcialen pomen. Za grafologijo pač velja, da spada v območje koristnega dela ne glede na to ali je družba, v kateri se grafologija izvaja, v obdobju razcveta ali krize, saj nekatere storitve v vsaki družbi morajo biti opravljene kvalitetno in med njimi so tudi storitve socialnih delavcev, opisane v tem članku. Temu se ni mogoče izogniti.

Vsekakor samo nova metoda, ali cel kup novih metod ne bo pomagalo bistveno socialnemu delu v širšem smislu, osnovno je misliti na pogoje, v katerih se socialno delo opravlja in vrednotenje dela socialnih delavcev.

Tako je morda grafologija v sedanjem času samo iskanje nove kvalitete, ki bo predvsem po naših konstruktivnih razmišljanjih lahko že jutri priznana in upoštevana tako kot v mnogih državah.

V tem članku smo predvsem poskusili opisati možnosti, ki jih ponuja novi pripomoček, in spodbuditi h konstruktivnemu razmišljanju o uporabi grafologije. Začuda je namreč na centrih za socialno delo, ki so že prejeli ponudbe za strokovno sodelovanje, še prav veliko predsodkov poleg ostalih realnih ovir, ki zavirajo tvorno sodelovanje oziroma uporabo grafologije. Kaj to pomeni za napredek, lahko samo ugibam, osebno pa mislim, da stihija v iskanju in potrjevanju za nas nove metode ne bi smela obstajati. Odziv na t.i. novo metodo-pripomoček, bi moral biti vsaj v konstruktivni kritiki, v kolikor ne v tvorni uporabi, ki je bolj smiselna.

Vrednost grafologije so torej že priznane, potrjene, preverjene, čakajo pa na tvorno uporabo tudi pri nas.

Premislite torej, svoja dodatna vprašanja lahko sporočite tudi na moj naslov, vsekakor boste dobili odgovor.
Bojan Regvar, socialni delavec, Društvena 2, 61110 Ljubljana

Bojan Regvar, socialni delavec, Center za socialno delo
Ljubljana Moste-Polje, Ob Ljubljanici 42, 61000 Ljubljana

Knjiga Bojana Regvarja o grafologiji je že izšla in se dobi v knjigarnah.
